

наноаквахелатів металів дозволяють принципово по-новому оцінити потенціал молекулярно-генетичних і нанотехнологічних підходів у вирішенні проблем паразитарного забруднення довкілля [5].

Запропонована нами екологічно-раціональна стратегія профілактики паразитарного забруднення вторинних екосистем полягає у впливі штучного екологічного чинника (наночастинок металів) на пропативні стадії паразитів, що дозволяє розірвати коло циркуляції гельмінта на етапах: 1) досягнення нематодою інвазійної стадії; 2) контамінації об'єктів довкілля (грунту, інвентарю, обладнання та ін.); 3) інвазування видоспецифічного та/або паратенічного хазяїв. На відміну від класичного підходу у боротьбі із зоогельмінтозами, який базується на знищенні паразита в гостальному біотопі (організм хазяїн), переваги нашої пропозиції полягають у тому, що знищення пропативних стадій паразитичних нематод знижує рівень контамінації об'єктів довкілля інвазійними агентами та не допускає колонізацію хазяїв різних видів.

Таким чином, екологічна безпека життєдіяльності людини і утримання домашніх тварин може бути реалізована шляхом впровадження сучасної екологічно орієнтованої стратегії охорони довкілля від паразитарного забруднення. Її ефективність гарантована екологічно та економічно об'ґрунтованою доцільністю застосування новітніх методів діагностики і профілактики із застосуванням продуктів нанотехнології та молекулярно-генетичних методів у комплексі з класичними санітарно-гігієнічними і протипаразитарними заходами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Закономерность формирования паразитарного загрязнения среды в урбанизированных экосистемах / М.Д. Сонин, С.А. Беэр, В.А. Ройтман [и др.] // Медицинская паразитология и паразитарные болезни. – 2000. – № 1. – С. 7–11.*
2. *Бодня Е.И. Проблема паразитарных болезней в современных условиях / Е.И. Бодня // Сучасні інфекції. – 2009. – № 1. – С. 4–11.*
3. *Байрамгулова Г.Р. Биозкологические аспекты эпидемиологии, эпизоотологии, профилактики кишечных инвазий человека и животных в республике Башкортостан: автореф. дис. на соискание учен. степени доктора биол. наук : спец. 03.00.19 «Паразитология» / Г.Р. Байрамгулова. – Тюмень, 2010. – 45 с.*
4. *Волошина Н.О. Паразитарне забруднення довкілля збудниками підряду *Ascaridata* та його взаємозв'язок із інвазованістю тварин [Електронний ресурс] / Н.О. Волошина // Наукові доповіді НУБіП України. – 2010. – № 1 (17) : Режим доступу до журналу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2010-1/10vnoiia.pdf>.*
5. *Волошина Н.О. Екологічні основи профілактики паразитарного забруднення на антропогенно трансформованих територіях (на прикладі нематод): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. біол. наук : спец. 03.00.16 "Екологія" / Н.О. Волошина. – Чернівці, 2011. – 42 с.*

Вишківська В.Б., Піскун О.В.

РОЗШИРЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СТУДЕНТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає радикальної модернізації всієї системи освіти. Колишня формула «освіта на все життя» замінюється новою - «освіта крізь усе життя». Міжнародна комісія Ради Європи визначила політику в області освіти як «постійний процес збагачення особи знаннями і уміннями, формування стосунків між окремими людьми, групами і народами» та сформулювала такі її основоположні принципи:

- учитися жити разом, розвиваючи знання про інші народи, їхню історію, традиції і способи мислення;
- учитися набувати знання, що охоплюють широкі загальнокультурні знання з можливістю глибокого осмислення певної кількості дисциплін;
- збагачувати свій загальнокультурний рівень як своєрідну основу безперервної освіти, необхідної для того, щоб вчитися впродовж усього життя;
- учитися жити з посиленням особистої відповідальності, здібності до самооцінювання і самоорганізації.

Відповідно змінюються й вимоги до підготовки педагогічних кадрів, актуалізується проблема вдосконалення професійної компетентності майбутнього викладача у навчальному закладі, творчої адаптації його до змісту та структури професійної діяльності, підвищення індивідуального потенціалу та креативних можливостей.

Науковці по-різному підходять до розуміння структури «професійної компетентності педагога».

А. Маркова визначає професійну компетентність як певний психічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, як оволодіння людиною здатністю і уміннями виконувати визначені професійні функції.

Б. Гершунський, А. Щекатунов трактують її як «рівень освіченості фахівця». Доповнюють і розширюють таке бачення сутності професійної компетентності В. Зазикін та А. Чернишова, які акцентують увагу на тому, що сформованість професійної компетентності передбачає наявність у фахівця спеціальної освіти, глибокої загальної і спеціальної ерудиції, прагнення до постійного підвищення власної науково-професійної підготовки.

Дослідник В. Адольф стверджує, що "професійна компетентність – це складне утворення, що вміщує комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, які забезпечують варіативність, оптимальність та ефективність побудови навчально-виховного процесу" [1, с. 118].

Близьким до такого розуміння сутності професійної компетентності є позиція Л.М. Мітіної, яка розглядає її як систему знань, умінь, навичок педагога, а також способів і прийомів їх реалізації у діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку). Відповідно проявом педагогічної компетентності учителя дослідниця вважає гармонійне поєднання знань з навчального предмета, методики та дидактики викладання, вмінь та навичок педагогічного спілкування. Л.М. Мітіна також наголошує на тому, що умовою розвитку педагогічної компетентності є усвідомлення вчителем необхідності підвищення рівня своєї загальної та спеціальної культури, а

динаміка розвитку педагогічної компетентності учителя визначається переходом від репродуктивного рівня здійснення дій та операцій до творчого, а також збагаченням діяльнісного та комунікативного компонентів педагогічної компетентності.

У науковій літературі обґрунтовано, що на розвиток особистості в онтогенезі поряд зі спадковістю, вихованням, впливає простір і діяльність самої людини. З цих позицій розвиток професійної компетентності вимагає створення певних умов, однією з яких є створення культурно-освітнього простору, - простору, який «дозволяє студенту усвідомити відповідальність за вибір змісту та форм діяльності». Культурно-освітній простір є найбільш «близьким» до особистості студента, особливо значимим і небайдужим для нього.

Однак, як показує аналіз наукової літератури з проблеми простору, питання, пов'язані з обґрунтуванням сутності і з розкриттям змісту поняття «культурно-освітній простір», не отримали належного висвітлення в наукових дослідженнях.

Водночас передумови для розробки поняття «культурно-освітній простір» є. Так, вченими розроблено зміст понять «освітній простір» (С. К. Бондирева), «виховний простір» (Д. В. Григор'єв, І. Д. Демакова, Ю. С. Мануйлов, Л. І. Новікова, А.М. Сидоркін, Н. Л. Селіванова), «аксіологічний педагогічний простір» (Л. В. Вершиніна).

Залежно від того, як проблема простору вписана в коло наукових інтересів дослідників, вибираються основні аспекти її вивчення: обґрунтовується, що єдиний освітній простір як особливий соціально-психологічний і соціокультурний феномен є системою багатопланових і багатовимірних відносин, які об'єктивно відтворюються і самостійно розвиваються в новому історичному середовищі в процесі організації і трансляції певної, необхідної в сучасному суспільстві сукупності знань, яка функціонує в реальному просторово-часовому континіумі (С. К. Бондирева); розкриваються характеристики виховного простору, підходи до його створення (Н. Л. Селіванова).

Отже, при розкритті сутності і змісту категорії «культурно-освітній» простір ми виходили з сенсу терміну «культурний», що є похідним від слова «культура», і терміна «освітній», що вказує на те, що освіта є транслятором культури як досвіду діяльності на особистісному рівні. В. А. Конєв доводить, що «культура є накопичений людиною досвід діяльності, необхідний для відтворення цієї діяльності шляхом формування (освіти) людини». В. Н. Сагатовський додає, що «культура, як процес і результат реалізації базових цінностей суб'єкта (суспільства, групи, окремої людини), постає як втілення аксіологічного ядра діяльності, життєвих смислів суб'єкта.

Методологічними орієнтирами розкриття змісту культурно-освітнього простору є ідеї вчених про те, що системоутворюючим компонентом освітнього, виховного простору є відносини, в які педагог залучає учнів, студентів, організовуючи їх діяльність і спілкування, а сам простір при цьому створюється педагогами (С. К. Бондирева, Л. В. Вершиніна, Д. В. Григор'єв, І. Д. Демакова, Ю. С. Мануйлов, Л. І. Новікова, А. М. Сидоркін, Н. Л. Селіванова).

Такі автори, як А.І Бондаревська, Г.І. Герасимов, Л.М. Павленко розвивають ідею про освітній, культурний та виховний простір, виходячи з якої культурно-освітній простір навчального закладу є системоутворюючим компонентом побудови суб'єкт-суб'єктних відносин: суб'єкта і культури, суб'єкта і соціуму в цілому.

Важливою характеристикою культурно-освітнього простору є його тимчасова складова. Обґрунтуємо таке твердження. Очевидним є той факт, що реалії сучасної освіти надають студентові можливість вибору з величезного різноманіття варіантів освоєння різних знань та елементів культур саме тих, які відповідатимуть його смисложиттєвим орієнтаціям не тільки в період студентства в процесі навчання, але також протягом всього життя. Саме облік тимчасової компоненти, за В. Бацын, дозволяє надати допомогу студентові в самовизначенні в освітньому процесі, намітити контури подальшого освітнього маршруту, забезпечуючи тим самим його безперервність.

Особливого значення при цьому набуває зміна джерел інформації, які використовуються в освітній діяльності, а точніше перехід від адаптованих джерел інформації (навчальні підручники, посібники) до «першоджерел». Коло ж «першоджерел» досить широке: здобутки художньої, науково-популярної, політичної, наукової літератури; справжні твори мистецтва (образотворчого, музичного, театрального тощо); пам'ятники історії, засоби масової інформації тощо. Зміст освіти в тому й полягає, щоби включити студентів у реальне культурне життя та навчити їх «учитися не тільки за підручниками».

Слід зазначити, що досить важливими факторами розширення культурно-освітнього простору студентів у сучасних умовах є знання іноземних мов і володіння інформаційними технологіями.

Таким чином, поняття «культурно-освітній простір» ми конкретизуємо як особливим чином структуроване розмаїття відносин, що акумулює і сприяє освоєнню і трансляції культури, тим самим забезпечуючи культурну та індивідуальну ідентифікацію особистості студента. Тобто всі компоненти культурно-освітнього простору служать цілі розвитку особистості студента та рівня його культури.

Педагогічна практика показує, що робота викладача в культурно-освітньому просторі має інший вектор, розширює можливості для задоволення потреб студента в розвитку професійної компетентності за рахунок надання студенту можливості вибрати зміст і форму індивідуальної організації освітнього процесу і забезпечити студента відповідним інструментарієм. За допомогою культурно-освітнього простору створюється позитивна ціннісна орієнтація навчання і транслюється досвід позитивної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адольф В.А. *Профессиональная компетентность современного учителя: монография.* – Красноярск: КрГУ, 1998. – 286 с.
2. Бацын В. «Вертикаль власти» в многомерном образовательном пространстве /Бацын, В. // *Управление шк.* - 2002. - №25-26.-С.8. - С. 2002.
- 3.Веряев А.А. *От образовательных сред к образовательному пространству: культурол. подход к проблеме* / А. А. Веряев, И. К. Шалаев // *Педагог: наука, технология, практика* / [БГПУ и др.]. – Барнаул, 1998. – № 2. – С. 23–31.
4. Герасимов Г.И. *Культурно-образовательное пространство: сущность и реалии становления: монография* / Г.И. Герасимов, Л.Н. Павленко. - Ростов н/Д, 2003. – 456 с.

5. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.

6. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина – М.: Флінта: Моск. психол.-соц. ин-т, 1998.-200 с.- С.46.

7. Попов А.А. Философия открытого образования: социально-антропологические основания и институционально-технологические возможности. Монография. Томск: Бия, 2008. - 279 с.

Воронюк І.В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРЕАТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛІВ З УЧНЯМИ

В представленном нами исследовании проблемы креативности педагогических взаимодействий всеохватывающе реализована методология системного подхода – общей технологической схемы (и алгоритма) изучения конкретно-научных объектов, которая типична для современных научных разработок разных направлений при исследовании сложных объектов в правилах и нормах понимания, отображения, анализа, эмпирического изучения систем и внедрения результатов исследования в практику

Ключевые слова: креативное взаимодействие, приёмы влияния, системный подход, эффект новизны

Підвищення рівня креативності взаємодії педагога з учнями небезпідставно пов'язують з ефектом підвищення ефективності навчальної, виховної роботи і особистісного розвитку учнів. Найбільш вагомий аргумент – це те, що учні роками спостерігають в діях учителів однакові, стереотипні, нерідко, орієнтовані в минуле й безперспективні, з точки зору майбутнього життя, способи впливу і контактування з учнями. Наслідком цього стає адаптація до впливів учителя, поступове досягнення стану їх повного ігнорування або зовнішньої імітативної поведінкової зміни без внутрішніх особистісних ефектів розвитку цінностей, моделей поведінки, а також з погіршенням ставлення до вчителя тощо.

Введення у взаємодію з учнями креативних елементів через ефект новизни істотно активує, посилює увагу, енергетизує учнів, викликає інтенсифікацію інтелектуальних пошуків, створює ситуацію необхідності адаптації до змінених обставин, що позитивно напружує, змінює особистісне функціонування, ініціює новий погляд на світ та викликає інші психологічно і педагогічно важливі ефекти з точки зору загальних освітніх цілей.

Новизна, неочікуване, ситуації, що вимагають зміни особистісного погляду на світ, – це досить складна методична проблема для вчителя, поясненням чого є широкий доступ молоді до знань людства через Інтернет, специфіка якого – певна поверховість отриманих знань: учні одноразово сприймають факти, інформацію, відеопотоки, чим формується не знання, а поверхнева дилетантська впевненість у тому, що учень знайомий з інформацією. Такий спосіб сприйняття інформації учнями призводить до того, що вчителю стає все важче викликати в учнів подив, захоплення, інтерес новизною базового навчального матеріалу.

Окрім ефекту переживання новизни, активації і натхнення, під ідеєю насичення креативністю взаємодії вчителя з учнями ми розуміємо також радикальне розширення репертуару прийомів впливу вчителя, вихід за межі власної стереотипної конфігурації прийомів взаємодії, що невідворотно утворюється в них за кілька років після початку роботи у школі. Новими креативними елементами акту впливу, на нашу думку, є психологічно виправдані модифікації і поєднання педагогічних, управлінських, тренінгових, психологічних, психотерапевтичних та інших прийомів впливу. Вочевидь, можлива кількість таких перетинів і вдосконалень методів впливу дуже значна, а процес удосконалення на індивідуальному рівні педагогічної і особистісної взаємодії є нескінченним.

Насичення креативними технологіями взаємодії вчителя з учнями – це *практична* задача вдосконалення роботи освітніх закладів, де у межах методичного обміну постійно відбудовуються постійні дії і спроби з удосконалення педагогічної роботи в аспекті креативності взаємодії. Аналіз такої практики, а також педагогічних і психолого-педагогічних досліджень, на нашу думку, визначив недостатність уваги вчителів до психологічних аспектів, сторін взаємодії, закономірностей і механізмів парної і фронтальної взаємодії, а також невикористання вже розгалужених психологічних технік роботи і впливу. Одним з витоків цього є перебільшена сконцентрованість педагогів на алгоритмах конкретних методик і неухважність до психологічних знань і їх можливостей у практичній роботі. Іншим аспектом гальмування у поширенні креативних засобів взаємодії вчителів з учнями є проблема комплексного впровадження нових технологій в «тканину» індивідуальної діяльності, що зумовлене психологічною інерційністю вже стереотипізованої конфігурації засобів впливу в кожного вчителя.

Таким чином, обмежені можливості *практичного* вирішення проблеми насичення креативними елементами взаємодії вчителів з учнями визначають необхідність здійснення узагальненого *теоретичного* рішення даної проблеми, яке б визначило склад практичних заходів з оптимального і всеохоплюючого вирішення проблеми насичення креативністю діяльності вчителя.

Керуючись науковими традиціями, цілями чи уподобаннями, різні дослідники застосовують істотно відмінні стилі викладу думок. Частина з них зосереджена на узагальнених, філософських, загальних аспектах, що, безумовно, важливе і необхідне, але непрактичне з точки зору користувача-практика. Інші зосереджені на загальній методології і конкретно-науковій площині, термінології та проблематиці, що знов-таки непрактичне на рівні користувачів таких знань. Окремі фахівці використовують стиль популяризації, спрощення, чим переходять від спеціальної термінології до спрощеної, метафоричної, аналогової, що забезпечує доступність наукового знання і переводить його на рівень мистецтва. Існують й інші стильові моделі представлення результатів досліджень, до яких відноситься і наш підхід і спосіб викладу нашого підходу до проблеми.

Спроби впровадження результатів нашого дослідження в узагальненому, філософському, методологічному стилі виявилися невдалими. Також недостатнім став спосіб впровадження у межах термінології, концепцій, механізмів і конкретно-наукової методології психології. Педагоги, як користувачі наукового знання, потребують істотно іншого підходу. Вони орієнтовані на